

WPŁYW BREXITU NA BEZPIECZEŃSTWO PAŃSTW GRUPY WYSZEHRADZKIEJ – PERSPEKTYWA NEOREALISTYCZNA

DOI: 10.26399/meip.3(78).2023.15/a.chojan

WPROWADZENIE

Brexit oraz państwa Grupy Wyszehradzkiej stanowią przedmiot badań, który w świetle różnych teorii współczesnych stosunków międzynarodowych wymaga szczególnego podejścia. Neorealizm jako jedną z koncepcji teoretycznych powinno się wykorzystywać do prowadzenia tego typu badań i prób wyjaśniania zmian w rzeczywistości międzynarodowej. W ujęciu neorealizmu bezpieczeństwo państwa definiuje się nie tylko przez jego militarną siłę, lecz również przez złożoną sieć relacji i interesów, które determinują jego pozycję w systemie międzynarodowym. Dlatego też analizowanie wpływu wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej na bezpieczeństwo państw członkowskich Grupy Wyszehradzkiej nie może opierać się jedynie na ocenie skutków politycznych czy ekonomicznych. Musi brać pod uwagę także głębsze uwarunkowania strukturalne i zmiany w systemie międzynarodowym, które ze sobą niosą.

W kontekście rozważań nad wpływem brexitu na bezpieczeństwo państw Grupy Wyszehradzkiej teoria neorealizmu stawia pytania o przetasowania w układzie sił oraz nowe wyzwania dla współpracy w regionie. Brexit jako wyraz suwerennego wyboru jednego z ważnych graczy w Unii Europejskiej rysuje nowe scenariusze polityczne i militarno-strategiczne, które mogą mieć istotny wpływ na dynamikę bezpieczeństwa zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym, uwzględniając w tym państwa Grupy Wyszehradzkiej, ale i całą Unię Europejską.

Celem niniejszego artykułu jest próba dokonania neorealistycznej analizy brexitu oraz jego implikacji dla bezpieczeństwa państw Grupy Wyszehradzkiej, także

¹ Uczelnia Łazarskiego, e-mail: adrian.chojan@lazarski.pl, ORCID 0000-0002-0132-1274.

w kontekście ich członkostwa w Unii Europejskiej. Poprzez analizę skutków tego procesu dla szerokokorozumianego bezpieczeństwa oraz zmian w równowadze sił na arenie międzynarodowej autor stara się ukazać nowe wyzwania oraz możliwości dla państw Grupy Wyszehradzkiej w kontekście utraty jednego z kluczowych partnerów w strukturach Unii Europejskiej.

W świetle tej analizy dyskusja nad kierunkami rozwoju badań w zakresie wpływu wyjścia Wielkiej Brytanii z UE na bezpieczeństwo Grupy Wyszehradzkiej staje się nie tylko istotnym przedmiotem naukowej debaty, lecz również narzędziem do lepszego zrozumienia zmieniającej się dynamiki międzynarodowej oraz ewolucji strategii bezpieczeństwa państw wobec współczesnych wyzwań.

BEZPIECZEŃSTWO W ŚWIETLE TEORII NEOREALISTYCZNEJ

W teoretycznym ujęciu bezpieczeństwo rozumiemy jako pewność istnienia i możliwości przetrwania. Określamy je także jako stan posiadania i funkcjonowania oraz rozwoju danego podmiotu. Spłykanie terminu „bezpieczeństwo” jedynie do stanu braku zagrożenia jest ryzykowne i niewłaściwe z perspektywy stosunków międzynarodowych. Wspomniana pewność jako określenie bezpieczeństwa musi być bowiem wyrazem aktywnej i kreatywnej działalności danego podmiotu i być zmienną w czasie². Różnice w rozumieniu bezpieczeństwa, które jest fundamentalną kwestią dla istnienia i funkcjonowania wszystkich obiektów poznania, wynikają głównie z różnorodności sposobów, jak te obiekty są postrzegane, oraz ze zróżnicowanych potrzeb definiujących te spojrzenia. Interpretacja bezpieczeństwa wyłania się z perspektywy poznawczej, specyficznego języka używanego do opisu oraz metod zastosowanych w procesie poznawania, także z uwzględnieniem określonej dyscypliny naukowej. Józef Kukułka pisał swego czasu, że brak bezpieczeństwa i działań na jego rzecz „wyrządza szkody jednostce czy grupie ludzkiej, gdyż destabilizuje jej tożsamość i funkcjonowanie [...]. Tendencje tego rodzaju dowodzą, że bezpieczeństwo jest nie tyle określonym stanem rzeczy, ile ciągłym procesem społecznym, w ramach którego działające podmioty starają się doskonalic mechanizmy zapewniające im poczucie bezpieczeństwa”³.

Neorealizm jako jedna z głównych teorii stosunków międzynarodowych prezentuje specyficzną perspektywę na kwestie bezpieczeństwa w kontekście międzynarodowym. Według tej teorii bezpieczeństwo państwa nie jest zaledwie kwestią militarną czy bezpośrednich zagrożeń, lecz jest głęboko osadzone w strukturalnych relacjach

² R. Zięba, *O tożsamości nauk o bezpieczeństwie*, „Zeszyty Naukowe AON” 2012, nr 1 (86), s. 7.

³ J. Kukułka, *Nowe uwarunkowania i wymiary bezpieczeństwa międzynarodowego Polski*, „Więś i Państwo” 1995, nr 1, s. 198-199.

międzynarodowych. Główni przedstawiciele nurtu realistycznego, czyli K. Waltz⁴ i J. Mearsheimer, źródło zagrożeń widzą w naturze systemu międzynarodowego, który zdominowany jest przez anarchię. W warunkach anarchii, jaka panuje w systemie międzynarodowym, to struktura systemu determinuje politykę zagraniczną państwa, a nie państwo samo w sobie. I o ile jest ono, w myśli neorealistów, w dalszym stopniu kluczowym podmiotem stosunków międzynarodowych, o tyle idąc w ślad za logiką koncepcji Waltza, jest ono ograniczane przez system i w pewnym zakresie pozbawione niezależności. Ponadto kluczowe znaczenie odgrywa dystrybucja potęgi między państwami, zwłaszcza dlatego, że system międzynarodowy tak naprawdę nie jest całkowicie konkurencyjny. To mocarstwa ustalają zasady gry i to ich wzajemne relacje są czynnikami determinującymi zachowania poszczególnych aktorów polityki międzynarodowej⁵. Według neorealizmu świat międzynarodowy to arena, na której państwa konkurują o władzę i wpływy. Randall Schweller twierdzi, że międzynarodowe instytucje bezpieczeństwa, takie jak NATO, nie tylko mają służyć zapewnieniu bezpieczeństwa swoim członkom, ale także mogą być wykorzystywane przez państwa dominujące w tych instytucjach do ukazania swojej siły i realizacji własnych interesów. Na przykład, Stany Zjednoczone, jako największe państwo członkowskie Sojuszu Północnoatlantyckiego, mogą wykorzystywać swoją dominującą pozycję do promowania swoich priorytetów bezpieczeństwa oraz do wzmacniania pozycji w stosunkach międzynarodowych⁶. Ponadto według zwolenników podejścia neorealistycznego instytucje międzynarodowe wpływają na zachowanie państw jedynie marginalnie, ponieważ nie są one niezależną siłą w polityce⁷. Innymi słowy, instytucje międzynarodowe jako wtórne podmioty stosunków międzynarodowych nie mają autonomii ani zdolności do wywierania znaczącego wpływu na decyzje państw. Zamiast tego instytucje/podmioty te są postrzegane jako narzędzia, które państwa mogą wykorzystywać w celu realizacji swoich interesów, np. Niemcy vs. Unia Europejska czy Rosja vs. Unia Eurazjatycka lub wspomniany już przykład USA vs. NATO.

Centralnym założeniem tej teorii jest koncepcja anarchii międzynarodowej, w której brak centralnego autorytetu czy instytucji nadzorującej prowadzi do stanu permanentnej niepewności i rywalizacji między państwami. W takim środowisku, zdaniem neorealistów, państwa dążą do zabezpieczenia swojej suwerenności oraz zapewnienia własnego bezpieczeństwa poprzez różne środki, włączając w to aktywność

⁴ K. Waltz, *Theory of International Politics*, Addison-Wesley Publishing Company, 1979.

⁵ R. Jackson, G. Sørensen, *Wprowadzenie do stosunków międzynarodowych. Teorie i kierunki badawcze*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2006, s. 107.

⁶ R.L. Schweller, *The Problem of International Order Revisited. A Review Essay*, „International Security” 2001, vol. 26, nr 1, s. 177-179.

⁷ G. Hellmann, R. Wolf, *Neorealism, Neoliberal Institutionalism, and the Future of NATO*, „Security Studies” 1993, no. 1, s. 7.

militarną, dyplomatyczną czy gospodarczą, ale także decyzje natury politycznej. Jak pisze R. Zięba, analizując poglądy K. Waltza, „anarchia w stosunkach międzynarodowych nie oznacza chaosu, a jedynie brak nadrzędnej władzy nad jednostkami politycznymi w danym systemie. Wręcz przeciwnie, anarchia jest formą porządku, jak twierdzi Waltz, opierając się na mikroekonomii, konkretnie na rynku. Zakładając, że państwa dążą do przetrwania, państwa współistniejące oddziałują jak firmy na rynku i wywierają na siebie te same strukturalne bodźce i hamulce, wyłącznie dzięki współistnieniu⁸. Przyjmując jego sposób rozumowania, należy uchwycić główną zasadę porządkującą każdy system międzynarodowy⁹. Główną zasadą porządkującą każdy system międzynarodowy jest samoregulacja. Oznacza to, że w warunkach anarchii państwa muszą polegać na własnych środkach i zdolnościach do ochrony swoich interesów i bezpieczeństwa. Nie ma bowiem takiej instytucji nadrzędnej, która arbitralnie zarządzałaby relacjami międzynarodowymi lub egzekwowała zasady i normy, a państwa w każdej sytuacji musiałyby się tym decyzjom podporządkowywać. Zamiast tego państwa są zmuszone do podejmowania samodzielnych działań, w tym nawiązywania sojuszy (lub ich zrywania), prowadzenia negocjacji i w razie potrzeby stosowania siły, aby zabezpieczyć swoje interesy w anarchicznym systemie międzynarodowym. W ten sposób główna zasada porządkująca system międzynarodowy w neorealizmie wyraża się poprzez autonomię i suwerenność państw, które są zobowiązane do obrony swoich interesów w warunkach braku centralnej władzy czy instytucji nadzorującej.

Neorealizm opiera się na założeniu, że państwa działają racjonalnie, kierując się własnymi interesami narodowymi. Zdaniem Roberta Gilpina i Jacka Czaputowicza „racjonalność jednostek polega na ocenie użyteczności, jednak interesy i sposoby ich realizacji zależą zarówno od czynników materialnych, jak i norm społecznych¹⁰. Bezpieczeństwo jest więc w tym kontekście rozumiane jako relatywne, zależne od pozycji państwa w systemie międzynarodowym oraz od jego zdolności do obrony swoich interesów wobec innych aktorów. W tej perspektywie zachowania państw są często interpretowane jako reakcje na zmiany w równowadze sił czy na działania innych państw, co prowadzi do trwałej dynamiki konfliktów i współzawodnictwa. Bezpieczeństwo nie jest więc wyłącznie absolutną wartością, lecz wynikiem stałej oceny sytuacji i reakcji na zmieniające się warunki. Anarchia systemowa, charakterystyczna dla międzynarodowego porządku, sprawia, że każde państwo musi stale monitorować

⁸ K. Waltz, dz. cyt., s. 91-93.

⁹ R. Zięba, *Teoria bezpieczeństwa państwa w ujęciu neorealistycznym*, „Studia Politologiczne” 2018, nr 49, s. 21.

¹⁰ J. Czaputowicz, *Mapa współczesnego realizmu: realizm klasyczny, neorealizm, realizm neoklasyczny*, [w:] E. Haliżak, J. Czaputowicz (red.), *Teoria realizmu w nauce o stosunkach międzynarodowych*, Wydawnictwo Rambler, Warszawa 2014, s. 30; R. Gilpin, *War and Change in World Politics*, Cambridge University Press, New York–Cambridge 1981, s. 28.

swoje otoczenie i reagować na potencjalne zagrożenia dla swojego bezpieczeństwa. W tej dynamicznej perspektywie państwa mogą działać zarówno w sposób defensywny, w celu utrzymania status quo i ochrony własnych interesów, jak i ofensywny, dążąc do zmiany istniejącej równowagi sił na swoją korzyść. Również działania podejmowane przez inne państwa, takie jak ekspansja terytorialna czy wzrost militarnej potęgi, mogą być interpretowane jako potencjalne zagrożenie dla bezpieczeństwa, co prowadzi do reakcji ze strony pozostałych aktorów.

W efekcie neorealizm podkreśla trwałą dynamikę konfliktów i współzawodnictwa międzynarodowego, wynikającą z ciągłych interakcji między suwerennymi państwami w anarchicznym środowisku. Jest to perspektywa, która uwzględnia permanentną niepewność oraz nieustanną walkę o utrzymanie i zwiększenie własnego bezpieczeństwa, kształtującą globalną scenę polityczną i strategiczną. W.B. Gallie pisze o tzw. koncepcji mistrza w sporcie, aby lepiej zobrazować także kwestie natury bezpieczeństwa. Mistrz to ktoś, kto wygrywa, kto jest lepszy niż inne drużyny. Kluczowe jest tu udzielenie odpowiedzi na pytanie: czy koncepcja bezpieczeństwa jest podobna do koncepcji mistrza? Dla neorealistów tak. Dla nich bezpieczeństwo jest najważniejszym celem, jaki państwo może mieć, tak samo jak zwycięstwo w mistrzostwach jest przypuszczalnie celem wszystkich drużyn w przykładzie W.B. Gallie. Podobnie jak drużyny rywalizują o miano mistrza, tak państwa rywalizują o bezpieczeństwo. I tak jak mistrz jest lepszy w grze niż inne drużyny, tak państwa posiadające „więcej bezpieczeństwa” niż inne państwa są lepsze w neorealistycznej wersji „gry” polityki międzynarodowej¹¹. W takim ujęciu każde państwo jest zmuszone do dążenia do maksymalizacji swoich interesów narodowych, ponieważ nie ma gwarancji, że inni aktorzy nie będą działać na jego niekorzyść. Dążenie do bezpieczeństwa staje się więc jednym z głównych priorytetów polityki zagranicznej każdego państwa, a sposób realizacji tego bezpieczeństwa może różnić się w zależności od strategicznych uwarunkowań oraz poziomu potencjalnych zagrożeń. Rywalizacja o władzę i zasoby stanowi podstawę działania państw w neorealistycznym paradygmacie. Kwestie militarne, gospodarcze czy polityczne są postrzegane jako środki do osiągnięcia strategicznych celów i utrzymania lub zwiększenia własnego bezpieczeństwa w warunkach niepewności. Wobec tego stabilność międzynarodowa nie jest osiągana poprzez zaufanie czy współpracę, lecz raczej przez równowagę sił oraz ograniczanie potencjalnych zagrożeń poprzez zabezpieczanie własnych interesów. W ten sposób neorealizm ukazuje bezpieczeństwo państw jako wynik nie tylko militarnych działań czy układów sojuszniczych, lecz także jako efekt strategicznych wyborów podejmowanych w kontekście konkurencji o wpływy i zasoby. Jest to więc teoria,

¹¹ W.B. Gallie, *Essentially Contested Concepts*, https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/4984622/mod_resource/content/4/Gallie-Essentially-Contested-Concepts.pdf [dostęp: 15.11.2023]; D.A. Baldwin, *The concept of security*, „Review of International Studies” 1997, no. 23, s. 10.

która uwzględnia złożoność relacji międzynarodowych oraz imperatywy suwerenności i samozachowawczości każdego państwa w anarchicznym systemie międzynarodowym.

BREXIT W ŚWIETLE TEORII NEOREALISTYCZNEJ

Brexit w świetle teorii neorealistycznej można interpretować jako zjawisko będące rezultatem dynamicznych interakcji międzynarodowych, które wpisują się w szerszy kontekst globalnej polityki i geopolityki. Neorealizm analizuje brexit przede wszystkim jako wyraz suwerennego działania jednego z ważnych graczy w Unii Europejskiej, którego celem jest zabezpieczenie własnych interesów narodowych w warunkach zmieniającej się równowagi sił i układów politycznych na arenie międzynarodowej. Jak pisze Jacek Czaputowicz w odniesieniu do neorealizmu, „stałym przedmiotem troski jest stosunek własnej potęgi do potęgi jaką posiadają inne państwa”¹². Brytyjczycy – najpierw na poziomie politycznym, a później społecznym w drodze referendum – uznali, że ich potęga względna będzie większa, jeżeli opuszczą unijne struktury, tj. możliwości oddziaływania na zmiany w systemie międzynarodowym będą większe, gdy nie będą państwem członkowskim UE, a ich polityka będzie mogła być w pełni autonomiczna i niezależna od unijnych instytucji ponadnarodowych.

Ważnym – już wspomnianym wcześniej – elementem rozumienia brexitu jest próba odbudowy suwerenności i autonomii decyzyjnej przez Wielką Brytanię. Brexit można interpretować jako wyraz dążenia Wielkiej Brytanii do odzyskania kontroli nad swoimi granicami, prawem do samodzielnego kształtowania polityki gospodarczej i regulacyjnej oraz niezależności w podejmowaniu decyzji dotyczących kwestii kluczowych dla kraju. W tym kontekście brexit może być postrzegany jako akt suwerenistyczny¹³, mający na celu przywrócenie Wielkiej Brytanii pełnej suwerenności i kontroli nad własnym losem. Wzrost nacjonalizmu oraz poczucia tożsamości narodowej w wielu krajach europejskich może być interpretowany jako symptom zmian w równowadze sił, które neorealiści badają jako kluczowy element analizy międzynarodowej, w tym relacji wewnątrzunijnych. W ostatnich latach Wielka Brytania, podobnie jak wiele innych krajów, zanotowała wzrost nacjonalizmu. Nacjonalistyczne przekonania często idą w parze z dążeniem do podkreślenia tożsamości narodowej, niezależności oraz suwerenności. Odnośnie do brexitowego referendum nacjonalizm był wyraźnie obecny

¹² J. Czaputowicz, dz. cyt., s. 28.

¹³ Strategia suwerenistyczna (suwerenizm) jest sposobem myślenia o polityce, który podmiotowość własnego państwa i jego interesy umieszcza na pierwszym miejscu listy priorytetów państwa. Zob. szerzej: Z. Czachór, A. Jaskulski, J. Jańczak, R. Mieñkowska-Norkienė, P. Tosiek, *Polska polityka europejska. Idee, cele, aktorzy, rezultaty*, Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań 2019, s. 332.

w kampanii zwolenników opuszczenia UE¹⁴. W tym kontekście wyjście Brytyjczyków z UE odzwierciedla neorealistyczne założenie, że suwerenność i polityka nacjonalistyczna mają nadal kluczowe znaczenie w stosunkach międzynarodowych.

W analizie neorealistycznej Brexit jest więc rozumiany jako reakcja na konkretne wyzwania i problemy napotymane przez Wielką Brytanię w ramach jej członkostwa w Unii Europejskiej. Brytyjczycy wchodzili do Wspólnot Europejskich jako ugrupowania integrującego przede wszystkim w wymiarze ekonomicznym. Co więcej, ukształtowana przez dziesiątki lat doktryna polityki europejskiej Londynu odrzucała pozaekonomiczną płaszczyznę integracji europejskiej, w tym przede wszystkim budowę ponadnarodowych struktur politycznych¹⁵, które miałyby pełnić funkcję nadzorczą nad państwami członkowskimi w sensie politycznym. W ślad za rozwojem procesu integracji europejskiej, jego pogłębianiem wynikającym z kolejno podpisywanych traktatów reformujących (aż do traktatu lizbońskiego), sposoby patrzenia i rozumienia projektu europejskiego między Brytyjczykami a kontynentalną częścią UE zaczynały się mocno różnić. W ciągu lat członkostwa w UE Wielka Brytania napotykała na różnego rodzaju wyzwania, takie jak negocjacje w sprawie przestrzegania unijnych regulacji czy wspólnej polityki migracyjnej, a jeszcze wcześniej spierała się o kwestie dotyczące rolnictwa. Dla wielu Brytyjczyków te trudności stały się powodem do krytyki instytucji unijnych oraz do żądania większej niezależności w podejmowaniu decyzji. Jednym z kluczowych wydarzeń, które doprowadziły do wyjścia Brytyjczyków z UE, był całkowity brak skuteczności instytucji europejskich w walce z kryzysem migracyjnym z 2015 r.¹⁶ W nawiązaniu do tego sam kryzys migracyjny pogłębił wspomniane już wcześniej postawy nacjonalistyczne, które charakteryzowało wzmocnienie roli państw narodowych, a „wiele z nich otwarcie opowiada się przeciwko dalszej integracji europejskiej, odwołując się do populistycznych argumentów, że trapiące Europę problemy ekonomiczne, społeczne czy polityczne są wynikiem słabnącej roli państwa narodowego”¹⁷.

¹⁴ R. Niblett, *Britain, the EU and the Sovereignty Myth*, „Research Paper”, Royal Institute of International Affairs, 2016, s. 2.

¹⁵ K. Zuba, *Brexit: przyczyny oraz potencjalne konsekwencje wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej*, „Studia Politologiczne” 2017, nr 45, s. 292.

¹⁶ Zob. szerzej: A. Chojan, P. Olszewski, *Kryzys migracyjny jako problem globalny. Konsekwencje dla polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej*, „Rocznik Nauk Społecznych” 2018, vol. 46, nr 1, s. 93-106; A. Chojan, *The Visegrád Group and the Migration Crisis in Europe: A Discussion in the Context of the Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*, [w:] J.M. Fiszer, A. Chojan, P. Olszewski (red.), *Place and role of the Visegrad Group in the European Union*, Uczelnia Łazarskiego/ISP PAN, Warszawa 2019; A. Adamczyk, *Kryzys migracyjny w UE i sposoby jego rozwiązania*, „Przegląd Politologiczny” 2016, nr 3.

¹⁷ M. Dahl, *Wpływ europejskiego kryzysu migracyjnego na procesy dezintegracyjne w Unii Europejskiej*, „Roczniki Nauk Społecznych KUL” 2018, t. 46, nr 3, s. 41.

Brexit może również być postrzegany przez pryzmat wzmocnienia pozycji międzynarodowej samej Wielkiej Brytanii. Neorealizm kładzie duży nacisk na realistyczne rozumienie interesów narodowych i strategicznych wyborów państw, które w przypadku brexitu mogłyby obejmować m.in. zwiększenie kontroli nad własnymi granicami, regulacjami handlowymi oraz globalnymi sojuszami. Brexit może w dłuższej perspektywie skutkować możliwością samodzielnego kształtowania polityki handlowej oraz regulacyjnej przez Wielką Brytanię. Większa autonomia w tych obszarach może być postrzegana jako narzędzie umożliwiające bardziej elastyczną i dostosowaną do potrzeb Wielkiej Brytanii reakcję na zmieniające się warunki międzynarodowe, co z kolei może przyczynić się do wzmocnienia jej pozycji na arenie globalnej, a czego – jak dotychczas – nie pokazuje praktyka polityczna. Po opuszczeniu struktur Unii Europejskiej Wielka Brytania może być bardziej skłonna do poszukiwania alternatywnych relacji handlowych i strategicznych, co może przyczynić się do zwiększenia jej międzynarodowego wpływu oraz do wzmocnienia jej pozycji jako globalnego gracza, co z kolei obserwujemy przez pryzmat wspierania Ukrainy w jej wojnie z Federacją Rosyjską. Patrząc jednak na realia polityki, trudno dostrzec, aby światu zależało na sojuszu z Wielką Brytanią. Eksperci brytyjscy wskazują, że w obecnej sytuacji to raczej Londyn będzie inicjatorem pogłębiania już istniejących sojuszy, np. ze Stanami Zjednoczonymi. Chłodno wskazują, że pod względem militarnym są znacznie mniejszym państwem od USA, technologicznie produkują tylko ułamek patentów i mają o wiele mniej gigantów technologicznych, a w dodatku polegają na siłach USA dla zapewnienia bezpieczeństwa. O ile polityka prezydenta Joe Bidena jest w tym obszarze przewidywalna, o tyle narastają obawy związane ze zmianą władzy w USA i z powrotem do niej Donalda Trumpa. Brytyjscy obserwatorzy piszą: „Trump nie zawaha się stawiać interesów USA na pierwszym miejscu i nie zrobi wyjątku w stosunku do Wielkiej Brytanii. Wie, że potrzebujemy umowy handlowej z USA bardziej niż oni potrzebują jej z nami, i wie, że sprawia to, że Wielka Brytania jest wyjątkowo podatna na wolę USA. Po pierwsze, ponieważ, w ramach idealnej umowy o wolnym handlu, większa część naszego eksportu trafi do USA niż ich do Wielkiej Brytanii. Po drugie, mają oni siłę i zasoby, aby rozpocząć wojnę celną z Wielką Brytanią, wiedząc, że bardziej zaszkodzi to nam niż im. Po trzecie, wiedząc, że jesteśmy mało prawdopodobne do negocjowania szczególnie korzystnych warunków z UE, będą wiedzieli, że Wielka Brytania jest zdesperowana, i dlatego bardziej będzie skłonna zgodzić się na niesprawiedliwe warunki z USA”¹⁸. Nie jest zatem powiedziane, że w ostatecznym rozrachunku cena, jaką Wielka Brytania będzie musiała zapłacić za (nieprzemysłaną) decyzję, będzie znacznie większa, niż się komukolwiek wydaje.

¹⁸ J. Gordon, *Brexit and Neorealism: quickly explaining why the UK needs Trump out of office*, <https://ukinvestormagazine.co.uk/brexit-and-neorealism-quickly-explaining-why-the-uk-needs-trump-out-of-office/> [dostęp: 10.02.2023].

W dłuższej perspektywie brexit może również wpływać na zmiany w równowadze sił i układzie politycznym na kontynencie europejskim. Może to prowadzić do redefinicji relacji między państwami członkowskimi Unii Europejskiej oraz do restrukturyzacji układów sojuszniczych na arenie międzynarodowej¹⁹. Wszystko to wpisuje się w neorealistyczną koncepcję trwałej rywalizacji i dynamicznej natury międzynarodowej polityki, gdzie zmiany w działaniach jednego aktora mogą mieć konsekwencje dla całego systemu międzynarodowego.

Analiza brexitu z perspektywy neorealizmu uwzględnia nie tylko kwestie suwerenności i autonomii decyzyjnej, ale także potencjalne konsekwencje dla globalnej pozycji i wpływu samej Wielkiej Brytanii na przebieg procesów międzynarodowych.

BREXIT A BEZPIECZEŃSTWO PAŃSTW GRUPY WYSZEHRADZKIEJ

Analiza wpływu brexitu na bezpieczeństwo państw Grupy Wyszehradzkiej z perspektywy neorealizmu może skupić się na kilku kluczowych obszarach i implikacjach, które wynikają z tego procesu. Pierwszą i zarazem fundamentalną kwestią jest osłabienie Unii Europejskiej jako instytucji. Państwa wyszehradzkie, wchodząc w 2004 r. do UE, traktowały ją jako bezpieczny klub państw, który poprzez solidarność będzie pomagał im wyrównywać szanse rozwojowe. Wyrównywanie potencjałów państw członkowskich jest elementem budowania równowagi sił w Europie, a brexit może być postrzegany jako osłabienie integracji europejskiej, która utraci sporo ze swego potencjału gospodarczego, finansowego, naukowo-technicznego, politycznego i militarnego²⁰. To osłabienie może mieć konsekwencje dla bezpieczeństwa państw Grupy Wyszehradzkiej, które wykorzystywałyby unijne ramy do koordynacji polityki bezpieczeństwa politycznego, społecznego oraz przede wszystkim ekonomicznego, a w długim okresie – w przypadku pojawienia się „brexitu bis” – mogłyby znacząco wpływać na spadek zaufania do UE i solidarności w ramach UE. Obecne skomplikowane czasy najpierw pandemii, a teraz ukraińsko-rosyjskiej wojny nie pozwalają w pełni odczuć skutków brexitu, ale wyjście jednego z głównych graczy z UE może wpłynąć na poczucie solidarności i wspólnoty między państwami członkowskimi, co może prowadzić do osłabienia więzi między nimi. W tym względzie należy pamiętać, że to państwa wyszehradzkie w większym stopniu potrzebują europejskiej solidarności niż tzw. stara część UE w postaci Niemiec czy Francji. W politycznym sensie spadek zaufania i solidarności w ramach UE może

¹⁹ Zob. szerzej: M. Dahl, Y. Skomorokhova, *The Balance of Power in the European Union after Brexit*, „Studia Universitatis Babeş-Bolyai Sociologia” 2017, nr 62, s. 267-284.

²⁰ J.M. Fiszer, *Szanse i zagrożenia dla Unii Europejskiej po Brexicie: implikacje dla Polski*, „Mysł Ekonomiczna i Polityczna” 2017, nr 4, s. 214.

przede wszystkim uderzyć w państwa, które są na etapie wyrównywania potencjałów. Ten spadek solidarności może również – w średnim okresie – wynikać z ograniczeń finansowych UE. Wielka Brytania była jednym z głównych płatników netto do budżetu UE. Jej wyjście może spowodować znaczne zmniejszenie budżetu Unii, co może ograniczyć zdolność UE do finansowania różnych programów i inicjatyw, w tym tych związanych z bezpieczeństwem i obronnością. O tym w pełni przekonamy się dopiero przy negocjacjach nowych Wieloletnich Ram Finansowych po zakończeniu obecnej perspektywy 2021-2027, a negocjowanie nowej może być dla państw wyszehradzkich najtrudniejszym wyzwaniem w całej ich historii członkostwa w UE. Ponadto Wielka Brytania w procesie negocjacji i podejmowania decyzji w UE zawsze przyjmowała międzyrządową postawę, w której interesy państw były najważniejsze. Nierzadko sprzyjało to także interesom części państw wyszehradzkich. Dodatkowo, sam już proces brexitu wykazał trudności w jednomyślnym podejmowaniu decyzji w ramach UE, co może zwiększyć sceptycyzm co do zdolności Unii do skutecznego zarządzania swoimi sprawami i w części państw V4 budować napięcie i nieufność. Na ten fakt wskazywały m.in. Węgry, których premier powiedział: „Bruksela to tylko kiepska współczesna parodia”, którą można jeszcze naprawić²¹.

Wzrost niepewności politycznej jest kolejnym obszarem, który może godzić w szeroko rozumiane bezpieczeństwo państw Grupy Wyszehradzkiej. Brexit prędzej czy później wpłynie na pogłębianie podziałów między państwami UE, szczególnie pomiędzy państwami o bardziej euroentuzjastycznych i eurosceptycznych stanowiskach. W końcu 2023 r. nie ma żadnych przesłanek, aby problemy, z jakimi od traktatu z Lizbony boryka się UE, miały zostać w jakikolwiek sposób przezwyciężone. Wskutek tych trudności część społeczeństw państw członkowskich UE zaczyna się radykalizować, co znajduje odzwierciedlenie w rosnącej popularności partii skrajnie prawicowych (Afd w Niemczech, Partia Wolności w Niderlandach, Fidesz na Węgrzech, FPÖ w Austrii, Zjednoczenie Narodowe we Francji czy Vlaams Belang w Belgii), które przyjmują postawy eurosceptyczne, a część nawet antyeuropejskie i nieintegracyjne. Brytyjski impuls pokazujący, że „coś nie działa” w UE, problemy wewnętrzne i zewnętrzne w średniej i długiej perspektywie mogą generować wzrost niepewności, co z kolei przełoży się na coraz bardziej nacjonalistyczne postawy części państw członkowskich UE. Dla państw V4 będzie to generować niepotrzebną, wewnętrzną rywalizację w kwestiach bezpieczeństwa, której z perspektywy 2023 r. nie będą w stanie wygrać. I w końcu, długoterminowym skutkiem brexitu może być wzrost niepewności co do przyszłości UE. Brexit podważył bowiem zaufanie do Unii Europejskiej jako projektu

²¹ Orban krytykuje Unię Europejską. Mówi o „kiepskiej współczesnej parodii”, <https://tvn24.pl/swiat/wegry-viktor-orban-krytykuje-unie-europejska-w-rocznice-antysowieckiego-powstania-w-1956-roku-st7405532> [dostęp: 19.12.2023].

politycznego i integracyjnego, a to zaś będzie miało szczególne konsekwencje dla bezpieczeństwa politycznego i gospodarczego państw V4. W efekcie, jeśli spojrzymy na brexit i obecny stan integracji europejskiej z perspektywy neorealizmu, musimy szukać zmiennych niezależnych na poziomie makro polityki międzynarodowej i rozważyć całą integrację europejską jako zmienną zależną. Dlatego też brexit rozumiany jako kryzys europejski może być spowodowany zmianą równowagi siły w polityce światowej na korzyść innych regionów, takich jak Stany Zjednoczone i Azja, kosztem Starego Kontynentu²². Zmiana ta może wynikać z różnych czynników, w tym z przesunięcia politycznego, gospodarczego i strategicznego centrum ciężkości z Europy w stronę innych regionów świata, zwłaszcza Azji.

Brexit ma też wpływ na bezpieczeństwo militarno-wojskowe państw Grupy Wyszehradzkiej, zwłaszcza biorąc pod uwagę znaczenie Wielkiej Brytanii w Sojuszu Północnoatlantyckim, a to zaś stawia pytania o funkcjonowanie samego NATO²³. W nawiązaniu jednak do Starego Kontynentu brexit pierwotnie osłabił integracyjne podejście do bezpieczeństwa w UE. Unia straciła bowiem poważnego partnera o sporym – jak na warunki europejskie – potencjale militarnym i technologicznym. Ostatecznie jednak, wskutek wydarzeń w Europie związanych z wojną na Ukrainie, trudno jest postawić jednoznaczną tezę, że potencjał obrony państw UE został ograniczony. Czynniki zewnętrzne spowodowały, że państwa członkowskie UE zaczęły się zbroić, co pokazuje przykład Polski, Czech czy Słowacji. Inwestują w modernizację sił zbrojnych, zwiększenie wydatków na obronność oraz rozwój wspólnych inicjatyw obronnych w celu zapewnienia bezpieczeństwa militarnej niezależności. Jednak owe decyzje przyjęły wymiar decyzji o charakterze narodowym, a nie instytucjonalnym. Unia nie ma bowiem kompetencji do zakupu broni dla państw członkowskich, co z neorealistycznego punktu widzenia uzasadniać też może decyzję Wielkiej Brytanii o wystąpieniu z jej szeregów²⁴. Brexit w połączeniu z procesami międzynarodowymi i zmianą globalnego układu sił może skłonić państwa Grupy Wyszehradzkiej do zintensyfikowania współpracy obronnej w ramach UE w celu wypełnienia luki pozostawionej przez Wielką Brytanię. Jednakże niektóre państwa członkowskie mogą być bardziej

²² M.R. Saeidabadi, S. Mohammadpour, *Brexit and the English School of International Relations: A Theoretical Study*, „Journal of World Sociopolitical Studies” 2020, Vol. 4, No. 2, s. 218.

²³ Zob. szerzej: A. Chojan, *Przyszłość NATO po brexicie – próba prognozy*, [w:] J.M. Fiszer (red.), *Przeszło 70 lat Sojuszu Północnoatlantyckiego – geneza, stan obecny, perspektywy*, Oficyna Wydawnicza Uczelni Łazarzkiego, Warszawa 2021, s. 187-204.

²⁴ Zauważmy również, że UE w swojej strukturze teoretycznie posiada osobę odpowiedzialną za kwestie bezpieczeństwa, tj. Wysokiego Przedstawiciela Unii ds. Polityki zagranicznej i Bezpieczeństwa, jednak w składzie Komisji Europejskiej próżno szukać osoby stricte odpowiedzialnej za te kwestie, podobnie jak za inne obszary, np. budżet czy rolnictwo. Powinien być to jeden z kluczowych postulatów państw V4 przy ustalaniu nowego składu Komisji Europejskiej.

skłonne do wzmocnienia współpracy obronnej w ramach NATO niż UE, biorąc pod uwagę znaczenie Sojuszu dla zapewnienia bezpieczeństwa militarnego w regionie²⁵. Błędem państw wyszehradzkich byłaby rewizja swoich sojuszków i partnerstw wyłącznie przez pryzmat brexitu. Świadczyłoby to w większym stopniu o ograniczeniu strategicznym niż faktycznym poszukiwaniu równowagi sił i dążeniu do zapewnienia bezpieczeństwa. Niemniej dla UE i bezpieczeństwa regionalnego jest to jeden z tych obszarów, który może paradoksalnie pozytywnie wpłynąć na procesy integracyjne w UE, a tym samym przynieść korzyść dla wyszehradzkiej czwórki państw. Nie należy bowiem traktować bezpieczeństwa NATO i UE na zasadzie „albo-albo”, gdyż oba te podmioty są wobec siebie komplementarne i składają się na euroatlantycki system bezpieczeństwa.

Bezpośrednio z problematyką bezpieczeństwa związana jest kwestia migracji. Brexit sprawił, że instytucje europejskie położyły większy nacisk na suwerenność państw członkowskich UE w kwestii kontroli swoich granic. Wobec wzmożonej migracji zewnętrznej państwa Grupy Wyszehradzkiej dążą do zaostrzenia kontroli granicznej (przykład granicy polsko-słowackiej²⁶) i wdrożenia bardziej restrykcyjnej polityki migracyjnej w celu zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego. Brexit w dłuższej perspektywie może bowiem doprowadzić do zwiększonej presji migracyjnej na państwa Grupy Wyszehradzkiej, czego skutki odczuwa już teraz Polska²⁷. Wzrost liczby migrantów może prowadzić do ryzyka destabilizacji społecznej w państwach Grupy Wyszehradzkiej, zwłaszcza jeśli nie będą one w stanie skutecznie zintegrować migrantów w społeczeństwie. Może to prowadzić do wzrostu napięć społecznych, ekstremi-

²⁵ Sojusz Północnoatlantycki pozostaje kluczowym podmiotem bezpieczeństwa militarnego państw Grupy Wyszehradzkiej. Działa on jako gwarant bezpieczeństwa zbiorowego dla państw członkowskich, zapewniając mechanizmy obronne w przypadku agresji zewnętrznej. Sojusz Północnoatlantycki pozostaje fundamentem bezpieczeństwa militarnego dla państw członkowskich, w tym państw Grupy Wyszehradzkiej. Neorealizm zakłada, że państwa dążą do maksymalizacji swoich interesów narodowych, co obejmuje zapewnienie bezpieczeństwa dla swoich obywateli. NATO stanowi mechanizm gwarancji bezpieczeństwa zbiorowego, co oznacza, że agresja wobec jednego z państw członkowskich jest traktowana jako atak na cały sojusz, co z kolei mobilizuje inne państwa do obrony. Brexit nie zmienia bezpośrednio przynależności państw Grupy Wyszehradzkiej do NATO, ale może wpłynąć na dynamikę sojuszu w kontekście restrukturyzacji jego relacji z UE, ale też i postawy Węgier jako państwa, które z jednej strony jest członkiem UE i NATO, a z drugiej ewidentnie realizuje politykę równowagi w postaci pozytywnych relacji z Rosją i Chinami.

²⁶ *Tymczasowe kontrole graniczne na granicy polsko-słowackiej*, <https://www.strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci/12418,Tymczasowe-kontrole-graniczne-na-granicy-polsko-slowackiej.html> [dostęp: 14.12.2023].

²⁷ Zob. szerzej: A. Wawrzusiszyn, *Kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej i jego wpływ na bezpieczeństwo Polski*, „Nowa Polityka Wschodnia” 2022, nr 2, s. 45-65; Z. Śliwa, A.K. Olech, *Wyzwania w kontekście migracji i kryzys na granicy polsko-białoruskiej*, „Wiedza Obronna” 2022, nr 1, s. 87-105.

zmu i przemocy, co z kolei może zagrażać bezpieczeństwu wewnętrznemu, ale i polaryzować wewnętrzną scenę polityczną pod kątem przyjmowania migrantów z Afryki i Bliskiego Wschodu.

Skutki brexitu dają też szanse na poprawę bezpieczeństwa europejskiego, w tym także państw wyszehradzkich. Przykładowo, Brexit może skłonić państwa Grupy Wyszehradzkiej do zwiększenia kontroli nad swoimi granicami w celu zarządzania potencjalnymi zagrożeniami bezpieczeństwa, takimi jak migracja nielegalna czy przemyt. Neorealizm sugeruje, że państwa dążą do maksymalizacji swojej władzy i kontroli, a zatem zwiększenie kontroli nad granicami może być postrzegane jako krok w kierunku zwiększenia bezpieczeństwa. Wzmacnianie suwerenności i autonomii decyzyjnej jako efekt brexitu może być postrzegane jako próba ich odbudowy dla państw członkowskich w warunkach integracji europejskiej. Z neorealistycznego punktu widzenia państwa Grupy Wyszehradzkiej mogą również dostrzegać możliwość wzmacniania swojej suwerenności w kontekście obrony i bezpieczeństwa poprzez bardziej niezależne podejmowanie decyzji w tych obszarach, które nie leżą w kompetencjach wyłącznych Unii Europejskiej.

DYSKUSJA NAD KIERUNKAMI ROZWOJU BADAŃ

Dyskusja nad kierunkami rozwoju badań w obszarze bezpieczeństwa Grupy Wyszehradzkiej w kontekście brexitu i teorii neorealizmu może obejmować szereg aspektów, które są istotne dla zrozumienia zmieniającej się dynamiki politycznej i bezpieczeństwa w Europie Środkowej. W dalszym ciągu nie poznaliśmy faktycznych skutków brexitu. Dotyczy to wymiaru politycznego, gospodarczego, społecznego, ale i wymiaru bezpieczeństwa. Istotnym kierunkiem badań byłoby dalsze zgłębianie konsekwencji politycznych i bezpieczeństwa brexitu dla państw Grupy Wyszehradzkiej w warunkach jej wewnętrznego podziału. Badania mogłyby skupić się na ocenie wpływu brexitu na stosunki między państwami członkowskimi UE oraz na dynamikę integracji i współpracy w regionie, zwłaszcza w kontekście obronności i bezpieczeństwa.

Neorealizm z racji swojej złożoności może służyć do badania długoterminowych perspektyw skutku brexitu dla bezpieczeństwa V4. Eksploracja możliwych scenariuszy rozwoju sytuacji międzynarodowej i ich implikacji dla bezpieczeństwa i stabilności w Europie Środkowej może pomóc w identyfikacji kluczowych wyzwań i możliwości dla państw Grupy Wyszehradzkiej, a decydom politycznym służyć jako narzędzie do podejmowania decyzji.

Obszarem badawczym wykraczającym poza ramy teorii neorealizmu, potrzebnym i w Polsce, i w państwach V4 (zarazem dosyć nierozpoznanym), jest także reakcja społeczeństwa i opinii publicznej na szerokie wymiarowe konsekwencje brexitu, zwłaszcza

w kontekście rosnącej niepewności i napięć oraz dużej populacji Polaków zamieszkujących Wielką Brytanię. Eksploracja postaw, wartości i preferencji społecznych wobec kwestii bezpieczeństwa i obronności może dostarczyć istotnych wskazówek dla polityki publicznej i działań państwowych dla Polski i pozostałych państw V4.

ZAKOŃCZENIE

Jest zdecydowanie za wcześnie, aby przesądzać, jakie będą faktyczne skutki brexitu dla europejskiego bezpieczeństwa, w tym państw Grupy Wyszehradzkiej. Zmienność współczesnych stosunków międzynarodowych, realia wojny ukraińsko-rosyjskiej, konieczność szybkiego weryfikowania sojuszy międzynarodowych i ogromna niepewność nie pozwalają żadnemu z państw Grupy Wyszehradzkiej podejmować pochopnych decyzji w zakresie swojego bezpieczeństwa. Bez wątpienia jednak cała wyszehradzka czwórka na nowo zdefiniowała swoje priorytety w zakresie bezpieczeństwa, dokonując w większości dużych wzmocnień materialnych w tym obszarze. Brexit w sposób faktyczny (jak dotychczas) nie wpłynął bezpośrednio na ich bezpieczeństwo, ale politycznie zwrócił uwagę na znaczenie wagi interesu narodowego i samoregulacji w zakresie bezpieczeństwa.

BIBLIOGRAFIA

- Adamczyk A., *Kryzys imigracyjny w UE i sposoby jego rozwiązania*, „Przegląd Politologiczny” 2016, nr 3.
- Baldwin D.A., *The concept of security*, „Review of International Studies” 1997, no. 23, s. 10.
- Chojan A., *Przyszłość NATO po brexicie – próba prognozy*, [w:] J.M. Fiszer (red.), *Przeszło 70 lat Sojuszu Północnoatlantyckiego – geneza, stan obecny, perspektywy*, Oficyna Wydawnicza Uczelni Łazarskiego, Warszawa 2021.
- Chojan A., *The Visegrád Group and the Migration Crisis in Europe: A Discussion in the Context of the Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*, [w:] J.M. Fiszer, A. Chojan, P. Olszewski (red.), *Place and role of the Visegrad Group in the European Union*, Uczelnia Łazarskiego/ISP PAN, Warszawa 2019.
- Chojan A., Olszewski P., *Kryzys migracyjny jako problem globalny. Konsekwencje dla polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej*, „Rocznik Nauk Społecznych” 2018, vol. 46, nr 1.
- Czachór Z., Jaskulski A., Jańczak J., Mieńkowska-Norkienė R., Tosiek P., *Polska polityka europejska. Idee, cele, aktorzy, rezultaty*, Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań 2019.

- Czaputowicz J., *Mapa współczesnego realizmu: realizm klasyczny, neorealizm, realizm neoklasyczny*, [w:] E. Haliżak, J. Czaputowicz (red), *Teoria realizmu w nauce o stosunkach międzynarodowych*, Wydawnictwo Rambler, Warszawa 2014.
- Dahl M., *Wpływ europejskiego kryzysu imigracyjnego na procesy dezintegracyjne w Unii Europejskiej*, „Roczniki Nauk Społecznych KUL” 2018, t. 46, nr 3.
- Dahl M., Skomorokhova Y., *The Balance of Power in the European Union after Brexit*, „Studia Universitatis Babeş-Bolyai Sociologia” 2017, nr 62.
- Fiszler J.M., *Szanse i zagrożenia dla Unii Europejskiej po Brexicie: implikacje dla Polski*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” 2017, nr 4.
- Gallie W.B., *Essentially Contested Concepts*, https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/4984622/mod_resource/content/4/Gallie-Essentially-Contested-Concepts.pdf [dostęp: 15.11.2023].
- Gilpin R., *War and Change in World Politics*, Cambridge University Press, New York–Cambridge 1981.
- Gordon J., *Brexit and Neorealism: quickly explaining why the UK needs Trump out of office*, <https://ukinvestormagazine.co.uk/brexit-and-neorealism-quickly-explaining-why-the-uk-needs-trump-out-of-office/> [dostęp: 10.02.2023].
- Hellmann G., Wolf R., *Neorealism, Neoliberal Institutionalism, and the Future of NATO*, „Security Studies” 1993, no 3.
- Jackson R., Sørensen G., *Wprowadzenie do stosunków międzynarodowych. Teorie i kierunki badawcze*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2006.
- Kukułka J., *Nowe uwarunkowania i wymiary bezpieczeństwa międzynarodowego Polski*, „Więś i Państwo” 1995, nr 1.
- Niblett R., *Britain, the EU and the Sovereignty Myth*, „Research Paper”, Royal Institute of International Affairs, 2016.
- Orban krytykuje Unię Europejską. Mówi o „kiepskiej współczesnej parodii”*, <https://tvn24.pl/swiat/wegry-viktor-orban-krytykuje-unie-europejska-w-rocznice-antysowieckiego-powstania-w-1956-roku-st7405532> [dostęp: 19.12.2023].
- Saeidabadi M.R., Mohammadpour S., *Brexit and the English School of International Relations: A Theoretical Study*, „Journal of World Sociopolitical Studies” 2020, vol. 4, no. 2.
- Schweller R.L., *The Problem of International Order Revisited. A Review Essay*, „International Security” 2001, vol. 26, nr 1.
- Śliwa Z., Olech A.K., *Wyzwania w kontekście migracji i kryzys na granicy polsko-białoruskiej*, „Wiedza Obronna” 2022, nr 1.
- Tymczasowe kontrole graniczne na granicy polsko-słowackiej*, <https://www.strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci/12418,Tymczasowe-kontrole-graniczne-na-granicy-polsko-slowackiej.html> [dostęp: 14.12.2023].
- Waltz K., *Theory of International Politics*, Addison–Wesley Publishing Company, Boston 1979.

- Wawrzusiszyn A., *Kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej i jego wpływ na bezpieczeństwo Polski*, „Nowa Polityka Wschodnia” 2022, nr 2.
- Zięba R., *O tożsamości nauk o bezpieczeństwie*, „Zeszyty Naukowe AON” 2012, nr 1 (86).
- Zięba R., *Teoria bezpieczeństwa państwa w ujęciu neorealistycznym*, „Studia Politologiczne” 2018, nr 49.
- Zuba K., *Brexit: przyczyny oraz potencjalne konsekwencje wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej*, „Studia Politologiczne” 2017, nr 45.

WPŁYW BREXITU NA BEZPIECZEŃSTWO PAŃSTW GRUPY WYSZEHRADZKIEJ – PERSPEKTYWA NEOREALISTYCZNA

Streszczenie

Celem artykułu jest analiza wpływu wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej na bezpieczeństwo państw Grupy Wyszehradzkiej. Analizy dokonano przy zastosowaniu teorii neorealistycznej. Wnioski płynące z rozważań sprowadzają się do konstatacji, że brexit bezpośrednio nie wpłynął na bezpieczeństwo państw Grupy Wyszehradzkiej, ale zmienił ich myślenie o polityce bezpieczeństwa i stworzył regionalne i globalne ryzyka związane ze zmianą równowagi sił poprzez osłabienie UE jako organizacji międzynarodowej.

Słowa kluczowe: brexit, Wielka Brytania, Unia Europejska, Grupa Wyszehradzka, neorealizm, bezpieczeństwo

THE IMPACT OF BREXIT ON THE SECURITY OF THE VISEGRAD GROUP COUNTRIES – A NEOREALIST PERSPECTIVE

Abstract

The aim of the article is to analyze the impact of Britain's exit from the European Union on the security of the Visegrad Group countries. The analysis was made using the neorealist theory. The conclusions of the considerations boil down to the conundrum that Brexit has not directly affected the security of the Visegrad Group countries, but it has changed their thinking about security policy and created regional and global risks associated with a change in the balance of power by weakening the EU as an international organization.

Keywords: brexit, United Kingdom, European Union, Visegrad Group, neorealism, security

Cytuj jako:

Chojan A., *Wpływ brexitu na bezpieczeństwo państw Grupy Wyszehradzkiej – perspektywa neorealistyczna*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” 2023, nr 3(78), s. 26–42. DOI: 10.26399/meip.3(78).2023.15/a.chojan

Cite as:

Chojan A. (2023). ‘The Impact of Brexit on the Security of the Visegrad Group Countries: A Neorealist Perspective’. *Myśl Ekonomiczna i Polityczna* 3(78), 26–42. DOI: 10.26399/meip.3(78).2023.15/a.chojan